

VANUSEPIIRANGUTA NOORTEFILMIDE FESTIVAL

Viis aastat Just Filmi festivali

ELEN LOTMAN

PÖFFi-kobara noorim mari, laste- ja noortefilmide festival **Just Film** sai 2005. aastal viieaastaseks. Viieaastase põnni kohta on tal juba päris laialdane sõpruskond, sel aastal leidis tee **Nukuteatrisse** tuhandeid vaatajaid ja need, kes saali ära ei mahtunud, võisid külastada suure PÖFFi ajal **Coca-Cola Plaza** kordulinastusi. Kahjuks küll mitte terve programmi mahus, kuid mõningaid filme said siiski näha ka Tartu ja Viljandi vaatajad.

Festivalil Just Film linastuvad filmid räägivad väärtustest ja probleemidest, mis on aktuaalsed tänapäeva lastele ja noortele. Programmi koostamisel on nende aastate jooksul lähtunud põhimõttest, et täiseale eelnev eluperiood on võtmetähtsusega isiksuse kujunemisel ning oluline on, et lastel ja noortel oleks kokkupuude nende elus võib-olla rolli mängivate teemade käsitlemisega. Noortefilmi vaatamine on mingil määral nagu hariduslikus simulatsiooniprogrammis osalemine – vaataja näeb teda huvitavat valdkonda ning mängib mõttes läbi sama situatsiooni erinevaid lahendusi, see on justkui võimalus õppida teiste, mitte enda vigadest.

Teemad, mida tänapäeva sotsiaalse närviga noorsoofilmikunst käsitleb, on ka Eestis väga aktuaalsed: probleemid

ja konfliktid koolis, vanemate ja eakaaslastega, uude keskkonda või eluperioodi sisseelamisraskused, koolivägivald, esimesed seksuaalsed kogemused ja seksuaalne identiteet, toimimine täisväärtusliku ühiskonnaliikmena, enesekehtestamine ja enda maailmavaatelistel seisukohtade väljakujundamine, tolerantsus endast erinevate inimeste suhtes (mis on maailma globaliseerumisega muutunud äärmiselt aktuaalseks probleemiks), rahu leidmine iseendaga. Lapsepõlv ja teismeliseiga on imeline teekond, kui sellel teekonnal olijaid oma muredega mitte üksi jätta.

Filmikunst on tänapäeval üks äärmiselt oluline osa inimese kujunemise teekonnast ning Just Filmi programmi valikul on püütud lähtuda sellest, et nii olulist tegurit ei tohi lasta valimatult turureeglite järgi lapsi ja noori mõjutama, sest vastasel juhul jäävadki teekonnal olijad omapäi tegema valikuid säravate ja kättesaamatute võltsväärtuste vahel. Seetõttu on Just Filmi kaudu viie aasta jooksul jõudnud ekraanile mitmeid filme, mis muidu siia jõudnud ei oleks.

Nagu PÖFF, nii on ka Just Film festivalide festival. Aasta jooksul jälgitakse maailma suuremate laste- ja noortefilmide festivalide programme nii eemalt kui ka kohapeal, peamiseks kontaktide

Saksa noored filmistaarid Tom Schilling ja Robert Stadlober oma filmi-posterite taustal Coca-Cola Plazas 2004. aasta detsembris.

Foto PÖFFi arhiivist

loomise ja filmide leidmise kohaks loomulikult maailma ainus A-kategooria lastefilmide festival **Berlinale Kinderfilmfest**.

Kuna festival toimub novembris-detsembris ja Just Filmi programmis linastub valdavalt aasta filmisaagi pealt korjatud koor, on enamik programmi filme ka mujal auhinnatud. 2004. aastal linastunud Uus-Meremaa filmi „Vaala-sõitja” (rež **Niki Caro**, 2002) peaosatäitja **Keisha Castle-Hughes** on läbi aegade noorimaid naispeosa Oscari nominente, eelmise aasta üks lastefilmide programmi pärle „Itaallane” (rež **Andrei Kravtšuk**, 2005) oli Venemaa eelmise aasta võõrkeelse filmi Oscari kandidaat.

Ka mullusel Berlinalel tunnustati ootamatult noort näitlejat – USA filmi „Pöidlaimeja” (rež **Mike Mills**, 2004) seitsmeteistkümneaastane peaosatäitja **Lou Pucci** võitis parima meespeosa auhinna. Ka seda rolli sai Just Filmi publik nautida ja meiegi vaatajate lemmiku tiitliga tunnustada. Rohkem on ehk meie vaatajatele tuttav laiemasse kinolevisse jõudnud saksa film „Napola” (rež **Dennis Gansel**, 2004), mille peosaline **Max Riemelt** sai parima meespeosa auhinna Karlovy Vary festivalil. 2004. aasta Just Filmi festivali külaliste hulgas oli ka „Napola” teine peaosatäitja **Tom Schilling**, kes koos oma sõbra, noore saksa filmistaari **Robert Stadlo-**

Taani filmi „Sööt ja pealelöök“ (2003) kaks peaosatäitjat Esben Smed Jensen (vasakult esimene) ja Cyron Bjørn Melville (kolmas) külastasid Just Filmi 2004. aastal. Kaader filmist.

beriga on Just Filmi publikuga kohtunud varemgi nende ühise filmi „**Hull**“ (rež **Hans-Christian Schmid**, 2000) linastusel. Kuna noortefilmide publik hindab endavanuseid külalisi, on läbi aastate külla kutsutud peamiselt just filmides mängivaid noori näitlejaid, näiteks 2004. aastal filmi „**Sööt ja pealelöök**“ (rež **Aage Rais-Nordentoft**, 2003) peosaliste tandem ning viimati tšehhi „**Lumelaudurite**“ (rež **Karel Janák**, 2004) peosaline **Vojtech Kotek**.

Suur rõõm on näha, et mitmed Just Filmi programmis olnud linatööd on hakanud viimastel aastatel kinolevisse jõudma, peasjalikult kinno Sõprus, mis sai ka programmi lastesõbralikkuse eest 2005. aastal kõrge autasu. Näiteks kas või filmid „**Napola**“, „**Sööt ja pealelöök**“ ja Saksamaa – Suurbritannia – Hollandi „**Minu vend on koer**“ (rež **Peter Timm**, 2004). Just Filmi programmis linastunud töid on näidatud ka Narva filmipäevadel ning Kinobussi suvetuuril.

Üldiselt ainult mängufilme näitav Just Film lõi sel aastal pretsedendi, esilinastades noore eesti režissööri **Erle Veberi** poolteisetunnise dokumentaalfilmi „**MinaSinaMina**“ (2005), mis toob kaamera ette avameelselt seksist ja armastusest rääkima väga kireva seltskonna, kus on esindatud praktiliselt kogu tänapäeva Eesti – vanad ja noored, eestlased ja venelased, tuntud ja tundmatud, heterod ja homoseksuaalid.

Iga Just Film festival esitab lisaks noorte- ja lastefilmide põhiprogrammile ka mõne eriprogrammi, nii on selle raames näidatud näiteks **Astrid Lindgreniga** seonduvaid filme, Hollandi ja Saksamaal aset leidva Gera lastefilmide festivali eriprogramme. Oma viiendal tegevusaastal tähistas Just Film koostöös Taani Kultuuriinstituudiga aga **Hans Christian Anderseni** juubelit eriprogrammiga, mille raames linastus esmakordselt Eestis **Helle Karise** „**Metsluiked**“ *director's cut*.

Festivali Just Film linatöid hindavad

Väike pime laps keset miinivälja. Kaader vapustavast Iraagi filmist „Kilpkonnad suudavad lennata“ (2004).

igal aastal laste- ja noortežürii ning publik. Parima lastefilmi auhind läks möödunud aastal Norrasse, **Torun Liani** filmile „**Piima värv**“ (2004), parimaks noortefilmiks osutus Rootsi – Soome ühisfilm „**Popmuusika à la Vittula**“ (2004), režissööriks end juba eelmiste töödega tugeva noortefilmilavastajana näidanud **Reza Bagher**. Kuigi peaaühinnad tõstsid esile eelkõige Skandinaavia filme, leiab programmist ka eksootilisemaid palu. Möödunud festivali geograafilise diapasoni kaugeimad punktid asusid Angoolas (**Maria João Ganga** „**Tühjas linnas**“, 2004) ning Iraagis. Iraagi film (**Bahman Ghobadi** „**Kilpkonnad suudavad lennata**“, 2004) pälvis ka noortežürii eriauhinna.

Palju on festivaliga seoses olnud vaidlusi vanusepiirangu üle, kuna Just Filmi festivalil linastunud filmid on mõnikord vanema põlvkonna vaatajate pieteeditunnet riivanud. Poleemikat tekitas näiteks mõne aasta tagune rootslase **Lukas Moodysoni** filmi „**Lilja 4-**

ever“ (2002) linastus; kostis arvamusi, et seda oleks pidanud näitama vanusepiiranguga. Selle küsimusega seoses toimus festivali eel Rocca al Mare koolis Tallinna koolide õpetajatele koolitus, mille lõpul näidati filmi – eesmärgiga harida neid, kes võiksid festivali rühmaga külastada ning hiljem seista silmitsi sellega, et klassitüüpi vaatajatel tekib küsimusi. Ent loomulikult need küsimused tekivad, raskel teemal kipuvadki rasked filmid tulema.

Eelmisel aastal paar nädalat enne festivali toimunud teabepäev oli samuti mõeldud peamiselt just õpetajatele ja noorsootöötajatele tutvustamiseks noortefilmide probleemikäsitlust. Vanusepiirangusse Just Filmi korraldajad tänapäeva kontekstis ei usu. Selge on see, et hea tahtmise korral saab noor filmihuviline Internetist kätte ükskõik millise filmi. Just selle tõttu muutub olulisemaks festivali filmide valik ja neid saatev info. Ja need probleemid, millest noortefilmides räägitakse – need on noorte elus

Filmi „Vaalasõitja“ peaosatäitja Keisha Castle-Hughes on läbi aegade noorimaid naispeaosaga Oscari nominente.

niikuinii olemas, mistõttu pole mõtet pead liiva alla peita ja lootda, et vanusepiirang probleemi olematuks muudab. Sest äärmiselt veider nähtus võiks olla „vanusepiiranguga noortefilmide festival“. Siiski on viimasel kahel aastal püütud arvestada nii palju kui võimalik filmide temaatikaga ning teosed, mis tõenäoliselt võiksid diskussiooni tekitada selle üle, kas neid tohib noortele näidata, on viidud hilisõhtusele ajale, vähendades sellega juhusliku publiku hulka.

Just Filmi peamine mure ja rõõm seisneb meie publiku vanuselises mitmekesisuses. Algab ju lastefilmide sihtgrupi vanus umbes kooli esimesest klassist ja noortefilmide publik ulatub kesk-kooli lõppu. Kuid samas toimuvad selles vanusevahemikus inimese elus nii füüsiliselt kui ka maailmavaateliselt ühed suuremad muudatused, mistõttu on küllaltki keeruline kohati eristada laste- ja noortefilme ning vahel ka arusaada, kas tegemist on Just Filmi prog-

rammi sobiva filmiga või peaks see pigem jääma PÖFFi ampluaasse. Peale selle külastab festivali igal aastal hulk täiskasvanuid, kes mõistavad, et termin „noortefilmid“ ei tähenda seda, et need oleksid „alaväärtuslikud“ filmid, vaid tihti on see just hea filmielamuse garantii.

Kuna festivali korraldamine on üks lõputu kompromisside jada, on korraldajad püüdnud vähemalt filmiprogrammi osas kompromissi mitte teha, kõik filmid, mis linastuvad, on tavaliselt aega välja võideldud. Asub ju Eesti maailma filmilevitajate jaoks müstilises lääne ja ida vahelises augus, mis tihti teeb filmide saamise väga keeruliseks. Ja just selle tõttu on eriti hea meel näha, kui saalid on täis ja inimesed rahul. PÖFFi kodulehel võivad aga oma arvamust avaldada nii rahulolevad kui ka rahulolematud, sest püüame arvesse võtta kõigi arvamusi.